

کاربرد اقدام پژوهی در آموزش علوم پرستاری

بتول نحیرب^۱، عباس عبادی^{۱*}، زهره ونکی^۲، محمد خادم الحسینی^۱، جمیله مختاری نوری^۱

۱- مرکز تحقیقات علوم رفتاری - دانشکده پرستاری - دانشگاه علوم پزشکی بقیه ا... (عج) - تهران - ایران

۲- دانشکده پرستاری - دانشگاه تربیت مدرس - تهران - ایران

*نویسنده مسئول؛ (۰۹۱۲۲۱۴۹۰۱۹، ebadi1347@yahoo.com)

تاریخ دریافت: ۱۳۹۴/۷/۲۵ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۴/۱۰/۲ تاریخ انتشار آنلاین: ۱۳۹۴/۱۱/۱

Doi: 10.20286/hrj-010127

چکیده

مقدمه: پژوهش های اقدام محور شامل اقدام پژوهی و اقدام پژوهی مشارکتی در دهه های اخیر به عنوان یک روش شناسی مهم برای مداخله، تغییر و توسعه در میان گروه ها و اجتماعات شناخته شده است و در حال حاضر توسط برنامه های دانشگاهی زیادی در سراسر جهان پیگیری می شود. در این مقاله، ضمن بیان تاریخچه و تعریف این نوع پژوهش مختصری هم روش کاربرد آن در آموزش علوم پرستاری شرح داده می شود.

مواد و روش ها: این مقاله نوعی مطالعه مروری روایتی است که در آن جمع آوری اطلاعات از طریق جستجو در اینترنت (PubMed, Google scholar, Medline) صورت گرفت. از بین مقالات محدود به زبان انگلیسی و فارسی، بدون محدودیت زمان ۳۸ مقاله بدست آمد که از میان آن ها ۹ مقاله ی مرتبط با کلید واژه ها انتخاب و مورد بررسی قرار گرفتند.

نتایج: یافته های این مطالعه دلالت به این موضوع دارند که انجام اقدام پژوهی باعث بهبود و ارتقاء کیفیت علوم پرستاری، نوآوری های آموزشی، مشارکت های تیمی و توسعه ی یادگیری می شود.

نتیجه گیری: اقدام پژوهی باعث ارتقای کیفیت خدمات مراقبتی و بالینی، کار گروهی، ارتباط، مدیریت بالینی، تشویق گروه بالین به حساسی عملکرد و شناخت نیازهای آموزشی خویش، تغییر محیط بالینی، تغییر در مدیریت سازمانی مرتبط با سلامت، آموزش به مددجو و ارتقاء کیفیت نظام سلامت می شود.

کلید واژه: اقدام پژوهی، آموزش پرستاری.

Application of Action Research in Nursing Science Education

Batool Nehrir¹, Abbas ebadi¹, Zohre vanaki², Jamile Mokhtari nouri¹, Seyed Maohammad Khademolhosseini¹

1. Behavioral Sciences Research Center, Nursing Faculty, Baqiyatallah University of Medical Sciences, Tehran, Iran.

2. Nursing Department, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran.

Corresponding author: Ebadi1347@yahoo.com ; 09122149019

Receive date: 10/17/2015   Accept date: 11/23/1394   Online publish: 1/10/2016

Doi: 10.20286/hrj-010127

Abstract

Introduction: Action-oriented research such as action research and participatory action research in recent decades as a significant methodology for intervention, development and change within groups and communities is known and now many university programs around the world will follow. In this article the expression and definition of this type of research brief history of its use in nursing science education are described.

Methods: This article is a narrative review which gathered information through Internet search (PubMed, Google Scholar, and Medline) was carried out. The limited literature in English and Persian, without limitation of time, 38 articles were found, of which 9 papers related to the keyword selected and evaluated.

Results: The results of this study indicate that this action research will improve the quality of nursing research, innovation, training, team participation and the development of learning occurs.

Conclusion: improve the quality of care and clinical action, teamwork, communication, clinical management, clinical encouragement to the audit function and identify their educational needs, changing clinical environment, changes in health care management, patient education and promotion the quality of the health system.

Keywords: action research, nursing education.

مقدمه

فاصله زیاد پژوهش با عملکرد حرفه ای در علوم پزشکی همواره موجب ایجاد فاصله زیاد بین تئوری و عمل گردیده است. این مشکل اساسی در رشته های بالینی همواره مطرح بوده و در حال حاضر توافق عمومی وجود دارد که این نقص نه تنها کاهش نیافته، بلکه افزایش هم یافته است. هماهنگ نمودن توصیف موقعیت های بالینی ذکر شده در کتاب ها با موقعیت های عملی واقعی مشکلی فرا روی دست اندرکاران حرفه های بالینی است که از آن به عنوان "فاصله تئوری تا عمل" یاد می شود. پیدا کردن راه حل و اجرای آن توسط دست اندرکاران، از مشکلات اجرایی کاسته و تغییر حاصله را مقبول تر می سازد. این تغییر اغلب در سطح رفتار فردی، مدیریت سازمانی، خدمات و نقش های حرفه ای رخ می دهد (۱، ۲). تحقیقات نشان می دهند که فاصله زیادی بین آموخته های کلاس درس و کاربرد بالینی آنها وجود دارد، این امر موجب شده که مطالب نظری ارائه شده در کلاس درس کمتر به موقعیت های بالینی انتقال یافته و دانشجو نتواند آموخته هایش را در بالین بکار گیرد. آموزش دهندگان حرفه های بالینی سعی می کنند تا با تغییر در آموزش، به این دوگانگی داده های تئوری ارائه شده در کلاس ها و آن چیزی که در عمل یاد گرفته می شود یا تجربه می گردد، پاسخ دهند ولی هنوز این مسأله، یک مشکل اساسی در آموزش رشته های دارای آموزش های بالینی است (۳). هر چند روش های متنوعی برای ایجاد تغییر صورت گرفته ولی هنوز هیچ راه حل مناسبی پیدا نشده است. با توجه به اینکه لازم است بهترین فرصت تغییر برای حل مشکل و تولید دانش جدید در سیستم در نظر گرفته شود و در این خصوص به توانمندی افراد نیز توجه شود از اقدام پژوهی به عنوان روشی جهت تسهیل در تغییر و ارتقای خدمات آموزشی و مراقبتهای بهداشتی استفاده می شود (۴). علی رغم مفید بودن این روش برای تغییرات سازمانی و حرفه ای، نظرات متفاوت و متناقضی درباره رویکردهای فلسفی

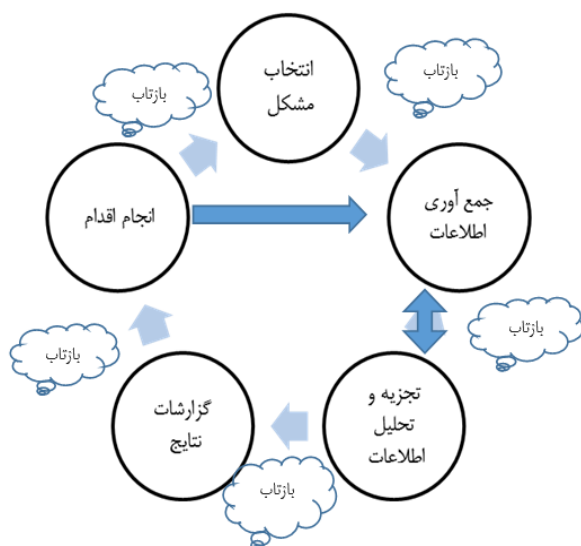
و راه کارهای انجام این پژوهش وجود دارد که تعیین جایگاه دقیق این پژوهش را در بین سایر روش های پژوهش با ابهاماتی مواجه ساخته است (۵). هدف از نگارش این مقاله توضیح ساده ای از روش اقدام پژوهی و کاربرد آن در آموزش علوم پرستاری و ارائه ی یک مثال کاربردی است.

اقدام پژوهی با مطالعه روان شناس اجتماعی لوین در دهه ۱۹۴۰ در ایالات متحده آمریکا شروع شد و اخیراً در انگلستان و استرالیا رواج زیادی یافته است. در ایران نیز، از این روش در بخش آموزش و پرورش و صنعت به وفور استفاده می شود (۱). این نوع پژوهش را می توان در کارهای انسان شناسی و جامعه شناسی محققانی مثل ویلیام گودنوف (۱۹۶۳) التون مایو (۱۹۳۳) و ویلیام فوت وایت (۱۹۴۳) پیدا کرد (۶). از آنجا که اقدام پژوهی پژوهشی همراه با مردم است نه برای مردم، به عنوان پارادایم جدید مطرح است. در این روش، شرکت کنندگان به جای این که نمونه پژوهش (همانند سایر پژوهش ها) باشند، به عنوان مشارکت کنندگان پژوهش محسوب می شوند. در اقدام پژوهی مشارکتی مسؤلیت کار عملی بین افراد شرکت کننده تقسیم می شود همین امر سبب افزایش علاقمندی افراد مشارکت کننده می شود. اقدام پژوهی مستلزم عمل و اقدام به عنوان بخش مکمل و لازم از خود فرایند تحقیق است (۱). تعامل بین محققان، مشارکت کنندگان و نمونه های پژوهش از مشخصات اقدام پژوهی است و موجب توانمندی افرادی که در فرایند تحقیق به جهت حل مشکلات دنیای واقعی فعالیت می کنند می شود (۷).

هدف از اقدام پژوهی، افزودن دانش عملی و توانمندسازی عمل کنندگان در باره پدیده هایی است که با آن مواجهند، این نوع پژوهش دارای اهداف توانمندسازانه اجتماعی و آموزشی است. فرایند توانمندسازی، مشارکت، تشریک مساعی و اصول رویکرد رشد جامعه، نمی تواند بدون ارتباط مناسب و خوب حاصل گردد. ارتباط رسمی و ضعیف مانعی برای همکاری بین حرفه ای و تبادل

دارای سه مرحله عمده است: تشخیص، تغییر و ارزیابی. به این معنا که اقدام پژوهی مسئله ای را تشخیص می دهد، تلاش می کند وضع نامطلوب را تغییر دهد و این تغییر را ارزیابی علمی کند. اگر پاسخ مثبت بود کار را ادامه می دهد در غیر این صورت به راه های دیگری می اندیشد. بنابر این مراحل اقدام پژوهی مراحل کاملاً خطی یا پلکانی نیست، بلکه محقق در هر زمان صلاح بداند به تغییر راه حل و اجرای مجدد عملیات می پردازد (۱۰).

استروبرت اسپیزال و کارپترنیز گام های اساسی این روش را به پنج مرحله طبقه بندی نمودند: تعریف مشکل، برنامه ریزی، تفسیر و تحلیل داده ها، عمل (اجرا) و ارزشیابی فرایند پژوهش در طول کار و یا پایان آن (۱۳). از آن جایی که مراحل پژوهش اقدام پژوهی استروبرت اسپیزال و کارپترنیز بیش از سایر صاحب نظران در علوم سلامت مورد استفاده قرار گرفته است، لذا مراحل و گام های آن که شامل: تبیین و طرح یک ایده (مسئله)، جمع آوری داده ها، برنامه ریزی و تعیین اهداف، اجرا یا عمل به برنامه و بازخورد و ارزیابی است، که در شکل ۱ مشخص است.

شکل شماره ۱- الگوی اقدام پژوهی

اطلاعات است. از آن جایی که اقدام پژوهی؛ ماهیتی موقعیتی، گروهی، مشارکتی و خودارزشیابی دارد، سبب همکاری و اقتدار در افراد شده و فاصله بین تئوری و عمل را کم می کند (۵، ۸، ۹).

طی سه مرحله مشخص اقدام پژوهی توسعه می یابد. گام اول تشخیص یک فرایند برای پرداختن به مسائل اجتماعی، مرحله دوم که کاربردی تر است، درگیری افراد حرفه ای، دریافتن راه حلی برای مشکلات، فاز سوم و جدید که اخیراً مشارکتی نامیده می شود، روش اقدام پژوهی رهایی بخش، و یا جامعه مشارکتی که در آن گروه های درگیر مسئولیت تغییر را به عهده می گیرند (۱۰).

بورگیا و اسکولر 5C را در اقدام پژوهی بیان کردند که شامل: تعهد (زمان تعهد باید به دقت توسط شرکت کنندگان اقدام پژوهی در نظر گرفته شود که زمان آن از ابتدای آشنایی با دیگر شرکت کنندگان، در نظر گرفتن تغییر، ایجاد روش های جدید، جمع آوری داده ها، تفسیر نتایج و غیره می باشد)، مشارکت (شرکت کنندگان اقدام پژوهی در ارائه ایده ها، پیشنهاد و یا هر چیزی که منجر به موفقیت تغییر گردد در شرایط برابر با یکدیگر هستند)، با اهمیت پنداشتن (در فرایند پژوهش، شرکت کنندگان باید به یکدیگر و ارزشهای پروژه احترام بگذارند)، تغییر (برای انسانها و مخصوصاً مریبان تغییر بعنوان یک عنصر عمده در اثربخش بودن است) و توجه دقیق (تکنیک بازتابی بررسی دقیق فرایند تحقیق اقدام پژوهی است) (۱۱).

از آن جا که اقدام پژوهی یکی از راه های مناسب برای حل مسئله است که به راه های نو و خلاقانه منجر می شود، باعث اصلاح وضع نامطلوب و رشد و بالندگی عمومی می گردد. در این روش راه حل های تئوری جای خود را به راه حل های عملی و منطقی می دهد (۱۲).

مراحل اقدام پژوهی:

در مقایسه با پژوهش های دیگر که مسیر پژوهش معمولاً خطی و تا حدودی تمام مراحل از پیش تعیین شده است، مراحل اقدام پژوهی در عین پیروزی از مراحل خاص دارای انعطاف بیشتری است. اقدام پژوهی به طور ساده

مثال کاربردی :

برای انجام اقدام پژوهی در آموزش علوم پرستاری در ابتدا باید صاحبان فرایند و گروه فرایندی (افراد ذینفع)، مدت اجرای فرایند، هدف کلی که معمولاً بهبود و ارتقاء آموزش علوم است، مشخص گردد. در مرحله ی بعدی برای تشخیص مشکل از منظر افراد درگیر لازم است از صاحبان فرایند نظرسنجی به صورت بحث در گروه متمرکز FGD و یا مصاحبه های انفرادی انجام شده تا جمع آوری داده ها صورت گیرد. سپس تیمی مرکب از اعضای شورای بالینی، مدیران آموزشی و تعدادی از صاحبان فرایند و ذینفعان تشکیل و برنامه ی مدونی برای اصلاح روند آموزش علوم تدوین گردد. طبق برنامه ریزی به عمل آمده نحوه ی عمل و اجرای برنامه تنظیم و در مراحل مختلف اجرا، مورد بازبینی و ارزشیابی قرار گرفته، با توجه به مشکلات پیش آمده در حین اجرا و پس از انعکاس به اعضای تیم ارتقاء و همفکری با آن ها اقدامات لازم برای اصلاح فرایند و برطرف کردن مشکلات انجام می شود. اقدامات شامل برگزاری کلاس های مبتنی بر شواهد در راستای علوم سلامت، شیوه های آموزش علوم، توجیه ذینفعان در مورد برگزاری این جلسات، هماهنگی با ریاست مرکز و مسئولین IT برای امکان استفاده از خط اینترنت پر سرعت و تجهیز امکانات لازم برای ذینفعان است. نتایج مربوط به استفاده ی بیشتر از مهارت های نوین آموزشی، نظارت بیشتر مسئولین بر روند آموزش علوم سلامت و تهیه ی بروشورهای آموزشی می باشد. سطح اثرگذاری با توجه به این که فرایند تا چه حد کشور را با هدف مرجعیت علمی در منطقه نزدیک می کند مورد بررسی قرار می گیرد. نتیجه گیری در ارزشیابی های انجام شده بلافاصله پس از شروع طرح به صورت منظم و ماهانه با توجه به نتایج حاصل از جمع بندی نظرات صاحبان فرایند و

ذینفعان، اصلاحات لازم در هر زمان اعمال می گردد.

روش کار

این مقاله حاصل مرور متون، جستجوی اینترنتی و مطالعات کتابخانه ای در مورد اقدام پژوهی در آموزش علوم سلامت با کلید واژه های اقدام پژوهی، گامهای اجرایی اقدام پژوهی، آموزش علوم پرستاری بدون محدودیت زمان با استفاده از پایگاه های اطلاعاتی از قبیل Pubmed, Google Scholar, Medline که حد وسیعی از مجلات و مطالب منتشر شده را ایندکس می کنند به دست آمده و مورد بررسی قرار گرفتند. در نهایت ۴ مقاله انتخاب و نتایج آن ها در جدول (۱) خلاصه و ۵ مقاله هم در بحث در حیطه های بالین، آموزش و مدیریت مورد نقد قرار گرفتند.

بحث

اقدام پژوهی از علوم اجتماعی، در حیطه های مختلف پرستاری وارد شده است و در حیطه های عملیاتی ارائه مراقبت های پرستاری، آموزش پرستاری و مدیریت پرستاری از جایگاه ویژه ای برخوردار است که در ذیل به آن اشاره می شود.

در حیطه بالین :

تحقیقات اقدام پژوهی به عنوان روش پذیرفته شده در سطح بالینی برای ترویج مداخلات توسعه یافته در عمل، و در نتیجه پایداری بیشتر در ارائه خدمات بالینی در نظر گرفته می شود. اطمینان از کیفیت مطلوب مراقبت از مددجو از اهمیت بسزایی برخوردار است (۱۷).

برهانز و الیگود در مطالعه ای کیفی، مراقبت پرستاری با کیفیت از دیدگاه پرستاران بالینی را به صورت دستیابی به نیازهای انسان از طریق توجه، همدلی، تعاملات احترام آمیز با بیمار همراه با احساس مسئولیت، حمایت

اساسی و یکپارچه از مددجو بیان نمودند (۱۸). با توجه به گستردگی این مفهوم و تفاوت دیدگاه های افراد به خصوص دریافت کنندگان خدمات، لازم است این مفهوم از دیدگاه بیماران، خانواده ها و نیز پزشکان به عنوان بزرگترین گروهی که با پرستاران در امر درمان بیماران ارتباط دارند، مورد بررسی قرار گیرد و این مهم انجام نمی گیرد مگر به شیوه اقدام پژوهی. پژوهشگران بر این باورند که برای ارتقاء کیفیت خدمات بالینی باید بر اساس شواهد و پژوهش کار شود تا این گونه فعالیتها از اثر بخشی و کارآیی بیشتری برخوردار گردد (۱۹).

جدول (۱) مروری بر نتایج پژوهش ها در مورد اقدام پژوهی در آموزش علوم پرستاری

نویسنده	سال	عنوان	نتایج
نیکبخت نصرآبادی، ع و همکاران	۲۰۰۵	ارتقاء پژوهش در دانشکده پرستاری و مامایی تهران، ۱۳۸۳ گزارشی از یک تحقیق عملکردی	تحقیق عملکردی نوعی از تحقیقات و در این تحقیق با توانمندسازی کسانی که قسمتی از فرآیند عملیات به شمار می روند، به آنان فرصت داده می شود تا خود عامل حل مشکلات دنیای واقعی شان بشوند لذا روشی چند منظوره برای جمع آوری داده ها از افراد ذینفع مورد استفاده قرار گرفت. فرآیند تغییر شامل مراحل واضح سازی مشکل در سطوح فردی و سازمانی، تشریح فرآیند گسست تحقیق و عملکرد، افزایش دانش فردی و حرفه ای در قالب کارگاه ها و کلاس های دوره ای، توسعه تغییر فرهنگی و کار مشارکتی. آمار توصیفی و روشهای ارزشیابی عملکرد اثربخشی روش را نشان داد. افزایش تعداد افرادی که دوره های آموزش روش تحقیق مقدماتی، متوسطه، پیشرفته و مقاله نویسی را گذراندند، افزایش تعداد طرح های ارائه شده به شورای پژوهشی دانشکده و تعداد طرحهای مصوب در دانشگاه، افزایش میزان شرکت اساتید درکنگره های خارجی به بیش از سه برابر و سیر صعودی چاپ مقالات در مجلات معتبر داخلی و خارجی بیانگر این اثربخشی است (۱۴)
مارلو و همکاران	۲۰۰۸	یادگیری عملی مشارکتی الگوی توسعه حرفه ای برای نوآوری آموزشی در مقطع کارشناسی پرستاری	مشارکت تیمی متشکل از پرستاران دانشگاهی، مدیران توسعه آموزشی و متخصصین نرم افزاری متکی بر شیوه اقدام پژوهی انجام شد. نتایج بدست آمده نشان داد که اقدام پژوهی بعنوان شیوه ای جهت آموزش با کیفیت و یادگیری برای توسعه حرفه ای مشارکتی در آموزش پرستاری می تواند موفقیت های بیشماری را ارائه بدهد. الگوی آموزش اقدام پژوهی بعنوان یک روش با سابقه و طولانی مدت در برنامه ریزیهای درسی نام برده شده که برای بهبود یادگیری فراگیران بکار برده می شود.
وایاوت جمامی و همکاران	۲۰۱۲	اقدام پژوهی مشارکتی برای ایجاد تفکر بازتابی در بین دانشجویان سالهای آخر	از نکات مثبت این شیوه میتوان به همکاری، اعتماد، روحیه تیمی و احترام متقابل به تفاوتهای فردی، استعدادها و تحمل اشتباهات اشاره کرد (۱۵). به ۹ مربی توصیه ایجاد تفکر بازتابی با رویکرد اقدام پژوهی مشارکتی بین خود مربیان، دانشجویان در حال فارغ التحصیلی و دانشجویان سال آخر کارشناسی داده شد. اهداف مطالعه شامل: a- توسعه توانایی مربیان برای هدایت اقدام پژوهی مشارکتی b- توسعه و ایجاد عملکردهای تفکر بازتابی در بین دانشجویان c- تاثیر عملکردهای ایجاد شده روی تفکر بازتابی دانشجویان. نتایج بدست آمده نشان داد که ۶ مربی با ایجاد سمینارها، کارگاههای مشکل گشایی، بحث های گروهی، دعوت از سخنرانان و افراد خبره و مطرح کردن مشکلات توانستند تفکر بازتابی موثری را ایجاد نمایند (۱۶).
برنات، ای و همکاران	۲۰۱۳	برنامه ریزی، اجرا، مطالعه و چرخه ی عمل اقدام پژوهی به عنوان جایگزین تحقیقات بالینی پایه	اقدام پژوهی را روش انتخابی بهبود عملکرد بالینی بیان کرده و در چرخه اقدام پژوهی که شامل طرح، انجام، مطالعه و عمل (PDSA) است تمرکز تیم بالینی در اطراف یک مشکل خاص به منظور شناسایی مشکل و ارائه مداخلات موثر با هدف ارتقاء عملکرد و با مشارکت کلیه افراد درگیر در فرایندها دانستند (۱۷).

مطالعه ای توسط همین و همکاران با هدف طراحی مجدد مدل عملکرد پرستاری در یک بخش جراحی در بیمارستان مراقبتهای حاد شهر سیدنی استرالیا انجام شد. جمع آوری داده ها توسط مشاهده، اسناد و مدارک، داده های ثبت شده، و مصاحبه بود. پژوهشگران از فرآیند تغییر چهار مرحله ای اقدام پژوهی شامل شناسایی، برنامه ریزی، اجرا و ارزشیابی به منظور تغییر روش پرستاری موجود (مراقبت تخصصی از بیمار) در بخش جراحی فوق الذکر استفاده کردند. این مطالعه، در سه مرحله مقدماتی، برنامه ریزی و اجرا انجام شد. علت نیاز به تغییر روش پرستاری موجود، تعدیل نیروی پرستاری همراه با کاهش فشار کاری پرستار و ارتقاء کیفیت خدمات پرستاری علی رغم عدم حمایت مالی بود. پژوهشگران نتیجه گرفتند که تغییر روش پرستاری از پرستاری تخصصی از بیمار به سمت روش کار گروهی بسیار مشکل است و مستلزم مشارکت همه ذینفعان در فرآیند تغییر است. پژوهشگران به این نتیجه رسیدند برای این که تغییری بتواند مؤثر واقع شود، لازم است بستر موجود نظیر فشار کاری و مهارت های مورد نیاز به خوبی بررسی شود و ارزشیابی از تغییر نظیر بررسی رضایت بیمار و کارکنان و برآیندهای بهداشتی به عمل آید (۱).

در حیطه آموزش:

اقدام پژوهی نوعی پژوهش برای بهبود فعالیت عملی در حین تدریس است که در ارتقای مراقبت، آموزش، مدیریت و رشد حرفه ای کاربرد دارد (۲۰). در مطالعه ای که توسط تبریزی و همکاران با عنوان ارتقای کیفیت آموزش در مقطع کارشناسی ارشد مدیریت خدمات بهداشتی درمانی با رویکرد اقدام پژوهی در نیمسال اول ۹۰-۱۳۸۹ با مشارکت ۶ نفر از دانشجویان کارشناسی ارشد ترم ۳ انجام شد. بر اساس نتایج مطالعه و بررسی متون اقدام به طراحی و اجرای روش ترمی_دوره ای شامل ۳ درس ۳ و احدی هر یک به مدت ۶ هفته و بطور متوالی گردید. در پایان هر دوره ۶ هفته ای آزمون درس مربوطه

به عمل آمده و دوره بعدی شروع می گردید. نظرات دانشجویان در باره هر دو شیوه به روش بحث گروهی متمرکز (FGD) جمع آوری شده و به روش درونمایه ای تحلیل گردید. نتایج FGD قبل از مداخله منعکس کننده اتلاف زیاد وقت، گسیختگی و فراموشی مطالب، نبود انگیزه در نزد دانشجویان، مطالعه ناکافی در طول ترم، استرس زیاد در زمان امتحانات، یادگیری سطحی، استاد محور و خسته کننده بودن روش ترمی_واحدی است. نتایج بعد از اجرای روش ترمی_دوره ای نشان می دهد که روش فوق از دیدگاه دانشجویان روشی دانشجو محور و پیوسته می باشد که موجب عدم تداخل در انجام تکالیف و افزایش انگیزه، مشارکت، تمرکز، مطالعه و خلاقیت می گردد که نهایتاً منجر به ارتقای یادگیری عمیق، کاهش استرس و مدیریت بهتر زمان می شود. ضمناً به اعتقاد دانشجویان اجرای موفق این روش مستلزم برنامه ریزی، هماهنگی و مسئولیت پذیری بالای اساتید و دانشجویان می باشد (۲۱).

گل آقایی و همکاران در مطالعه ای با عنوان نهادینه کردن آموزش سلامت به بیماران در مراقبت های بالینی: یک مطالعه ی اقدام پژوهی که در آن یک سرپرستار، ده پرستار بخش و یک عضو هیئت علمی پرستاری در جهت تغییر عملکرد آموزش به بیمار/خانواده در بخش مشارکت داشتند و در مرحله عمل، آموزش شفاهی و کتبی بیماران و خانواده ها در طی دوران بستری و ترخیص صورت گرفت و در مرحله بازاندیشی، اقدامات انجام شده به روش بحث گروهی متمرکز مورد نقد قرار گرفت. یافته ها نشان داد که در دوره اقدام پژوهی حرکت به سوی نهادینه شدن آموزش بیمار در مراقبت بالینی آغاز شده است. یادگیری پرستاران در عمل، رهبری سرپرستار، دریافت بازخوردهای تقویت کننده و بهبود ارتباط با بیماران بر موفقیت آمیز بودن فرایند تغییر دلالت داشت (۲۲).

در حیطه مدیریت:

کیفیت مراقبت از مددجو، بهبود سیستم، یادگیری سازمانی و مدیریت تغییر از مهمترین نکات مطروحه در

توجه شود. انجام کار تیمی و تعامل در گروه را می توان به عنوان اهمی برای هم افزایی توانایی های افراد دانست که با آموزش مهارت های کار تیمی می توانند از مزایای آن بهره مند شوند (۲۳).

در نهایت میتوان گفت که اقدام پژوهی در تغییر روش های آموزش و تلفیق شیوه های جدید و قدیمی، تغییر و ارتقاء روش های ارزشیابی، تغییر ارزش ها و نگرش ها، تغییر شیوه های مدیریت، حل مشکلات تشخیص داده شده در موقعیت های خاص، توسعه آموزش ضمن خدمت، بهبود مهارتها و افزایش خود آگاهی و قدرت تحلیل کارکنان موثر باشد. در این شیوه با ایجاد حس همکاری و مشارکت در دستیابی به اهداف مشترک و فراهم کردن زمینه های افزایش رضایت شغلی از طریق تأثیر گذاری بر محیط و با تقویت عزت نفس، رفتار و عملکرد شغلی را تحت تأثیر قرار داده و سبب بهبود ارایه خدمات مراقبتی و بالینی، کار گروهی، ارتباط، مدیریت بالینی، تشویق گروه بالین به حسابرسی عملکرد و شناخت نیازهای آموزشی خویش و ارتقاء کیفیت نظام سلامت می شود.

مدیریت پرستاری است. اقدام پژوهی را می توان در زمینه های فوق الذکر به کار برد زیرا این موارد به طور مرتب رخ داده و باید هم زمان، اداره شوند. از طرفی اقدام پژوهی، فرصت هایی را برای عمل مؤثر و یادگیری فراهم کرده و قادر به تلفیق تئوری در عمل و توسعه دانش است (۱۳).

کگلان و کیسی در مقاله مروری خود با هدف کشف ماهیت چالش هایی که پژوهشگران اقدام پژوهی با آن روبه رو بودند اشاره نمود که، پیش دانسته های پرستاران پژوهشگر، نقش های سازمانی آنان و توانایی آنان در کنترل و مدیریت سیاست های بیمارستان نقش مهمی در فرآیند طراحی و اجرای اقدام پژوهی دارد (۱). لازم به ذکر است که اقدام پژوهی در شاخه مدیریت پرستاری کمتر از شاخه آموزش پرستاری مورد توجه بوده است.

مهمترین چالش در اجرای اقدام پژوهی لحاظ کردن سیاست های دیکته شده، موانع مدیریتی سازمانی، دوگانگی نقش پژوهشگر و نقش سازمانی، تجربه، بینش و آگاهی قبلی افراد قبل از ورود به پژوهش و انتخاب پروژه عملی می باشد. در اجرای این روش باید به نقش سازمان ها، توانایی و قدرت مدیران در اجرای سیاست های بیمارستان و عدم آگاهی برخی از محققان از این روش

nursing. *Journal of Clinical Nursing*. 2004; 13 (3): 121-7.

References

1. Atashzadeh Shourideh F, Hassani P. Action research: A way to improving quality nursing practice. *iranian journal of nursing research*. 2011;6(21); 48-57 (persian).
2. Haghani F, Azarbarzin M. Active learning: An approach for reducing theory-practice gap in nursing. *Iranian journal of medical education*. 2012;11(9):79-90(persian).
3. landers M. The theory- practice gap in nursing: the role of the nurse teacher. *Journal of advanced nursing*. 2000; 32(6):1550-6.
4. Conway J, FitzGerald M. Processes, outcomes and evaluation: Challenges to practice development in gerontological
5. Hassani P, Khorasani P. Location of action research in the nursing research. *The 2nd National Congress on Qualitative Research in Health Sciences*; 17-19 feb 2010.
6. Berg b. qualitative research methods for the social science. *Qualitative Research Methods - collection, organization, and analysis strategies*, 2011; p.179-83.
7. streubert h, carpenter d. action research method. *qualitative research in nursing Advancing the humanistic imperative*. third ed., 2003;p.253-68.
8. Lofman P, Pelkonen M, Pietila A. Ethical issues in participatory action research. *Scandinavian Journal of Caring Science*. 2004; 18(3): 333-40.

9. Loth C, Schippers G, Hart H, Wijngaart G. Enhancing the quality of nursing care in methadone substitute clinics using action research: a process evaluation. *Journal of Advanced Nursing*. 2007; 57 (4): 422-31.
10. Creswell J. *action research design. educational research planning ,conducting and evaluating quantitative and qualitative research*. 2012; p.523-7.
11. hien t. Why is action research suitable for education? *VNU Journal of Science, Foreign Languages*. 2009; 106-97:25.
12. Soh K, Davidson PM, Leslie G. Action research studies in the intensive care setting: A systematic review. *International Journal of Nursing Studies*. 2011; 68-258:48.
13. Streubert Speziale H, Carpenter D. *Qualitative Research in Nursing-Advancing the Humanistic Imperative*. 3rd Edition. Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins ed 2007.
14. Nikbakht Nasrabadi A, Parsa Yekta Z, Barimnejad L. Research development in Tehran Nursing and Midwifery School, 2004: an action research *Journal of hayat*. 2005;11(13),5.(persian)
15. Marlow A, Spratt C, Reilly A. Collaborative action learning: A professional development model for educational innovation in nursing. *Nurse Education in Practice*. 2008; 89-184:8.
16. Vaiyavutjamai p, Charoenchai s, Ponmanee s, Danpakdee a, Chotivachira b. Collaborative action research to promote reflective thinking among higher education students. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*. 2012;739:44-7.
17. Bernadette IE, Chiarella M, Donoghue J. plan, do, study, act cycles as an alternate to actionresearch for clinically based inquiry. *International Journal of Research in Nursing*. 2013;4(2):34-9.
18. Burhans L, Alligood M. Quality nursing care in the words of nurses. *J Adv Nurs*. 2010; 66(8):1689-97.
19. Corbett A, Francis K, Chapman Y. Feminist-informed participatory action research: A methodology of choice for examining critical nursing issues. *International Journal of Nursing Practice*. 2007;13(2):81-8.
20. Lee-Hsieh J, Kuo C, Ysai Y. An Action Research on the Development of a Caring curriculum in Taiwan. *Journal of Nursing Education*. 2004; 43 (9):391-400.
21. j St, Vhidi r, Jannati a. Improve the quality of graduate education in health services management with a view to Action Research. *Journal of Medical Education Development* 2011;4(2)(persian).
22. Golaghaie f, Bastani f ,Farahani m. Establishment of sustainable patient health education in clinical care: An action research study. *Journal of Kermanshah University of Medical Sciences*. 2013; 17(2):121-30.
23. Mortazavi H, Mohammadnejad E, Tabatabaee A. Action research: a way for nursing development in future. *Journal of North Khorasan University of Medical Sciences*. 2014; 6(1):215-22 (persian).